

historie, politika i válka s Ruskem

---

novinky.cz/tag/ukrajina-7030

Ukrajina je východoevropská země, která vznikla po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. S rozlohou 603 700 km čtverečných (včetně Krymu) je druhou největší evropskou zemí po Rusku, je větší než Francie. Žije v ní kolem 40 milionu obyvatel, což ji řadí do první desítky v Evropě.

Na jihu Ukrajinu obklopuje Černé moře a do něj ústící Azovské moře oddělené Krymským poloostrovem. Celá východní a severovýchodní Ukrajina sousedí s Ruskem. Na severu západně od Dněpru sousedí s Běloruskem. Na západě má nejdelší hranice s Polskem a krátké hranice se Slovenskem a Maďarskem. Na jihozápadě sousedí s Rumunskem a Moldavskem.

Území Ukrajiny na západě pokrývají pahorkatiny a vysočiny, které klesají do širokého údolí Dněpru. Na jihu se rozkládají rovinaté stepi a nížinná je i oblast Polesí při hranicích s Běloruskem. Největším pohořím jsou Karpaty na jihozápadě země s nejvyšší horou Hoverlou (2061 metrů).

Nejvýznamnější řekou je Dněpr s mohutnými přítoky Pripjatí, Desnou, a Inhulcem, který zemi dělí na dvě části. Dalšími velkými řekami je Dněstr na jihozápadě, Prut a Jižní Buh.

Ukrajina má kontinentální klima s chladnými zimami a teplými léty.

Obyvatelé

Většinu 78 procent obyvatel tvoří Ukrajinci, mnozí ale mluví rusky. Výraznou skoro pětinovou menšinu představují Rusové, kteří mají početné zastoupení na východě země a jihu Ukrajiny, na anexovaném Krymu jsou většinoví. Dále v zemi žijí krymští Tataři, Rumuni, besarabští Bulhaři, Maďaři, Rusíni i Poláci a volyňští Češi. Převažují vyznavači pravoslavných církví.

Hlavním městem je Kyjev s téměř třemi miliony obyvatel, další tři velká města - Charkov, Doněck a Dněpropetrovsk - leží na východě země. Milion obyvatel má ještě přístav Oděsa.

Foto: Yevgeny Volokin , Reuters
Zamrzlý přístav v Oděse

Kyjevská Rus a její porážka od Mongolů

Současná Ukrajina se hlásí k odkazu Kyjevské Rusi, kterou za svou kolébku považují i Rusové a Bělorusové. Země je ale nejednotná etnicky i kulturně, protože západ má úplně jinou historii než východ a jih.

Kyjevská Rus vznikla ve druhé polovině 9. století. Vrcholné období zažila v 11. století, kdy ovládla rozsáhlá území včetně Krymu.

Rozpad nastal po smrti Vladimíra II. Monomacha v roce 1125, kdy se rozdělila na dvanáct soupeřících knížectví, která se nedokázala sjednotit ani pod tlakem mongolskotatarských nájezdníků, kteří v roce 1240 vyplenili Kyjev. Centrum Rusi se pod jejich tlakem přesunulo na sever. Takzvaná Zlatá horda, která byla součástí

Mongolské veleříše, nikdy Rus přímo neovládala, ale rurikovská knížata se musela vždy nechat uznat chánem. Porobě unikla jen západní Ukrajina, která čelila pouze osamoceným nájezdům.

Na konci 14. století ale moc Zlaté hordy začala slábnout, bouřit se proti ní začala sílící ruská knížata, navíc čelila tažení Timura, který tatarská města vydrancoval. Moc si udržel jen krymský chanát, většinu Ukrajiny ovládlo Litevské velkoknížectví, zatímco na východě sílila Moskevská Rus.

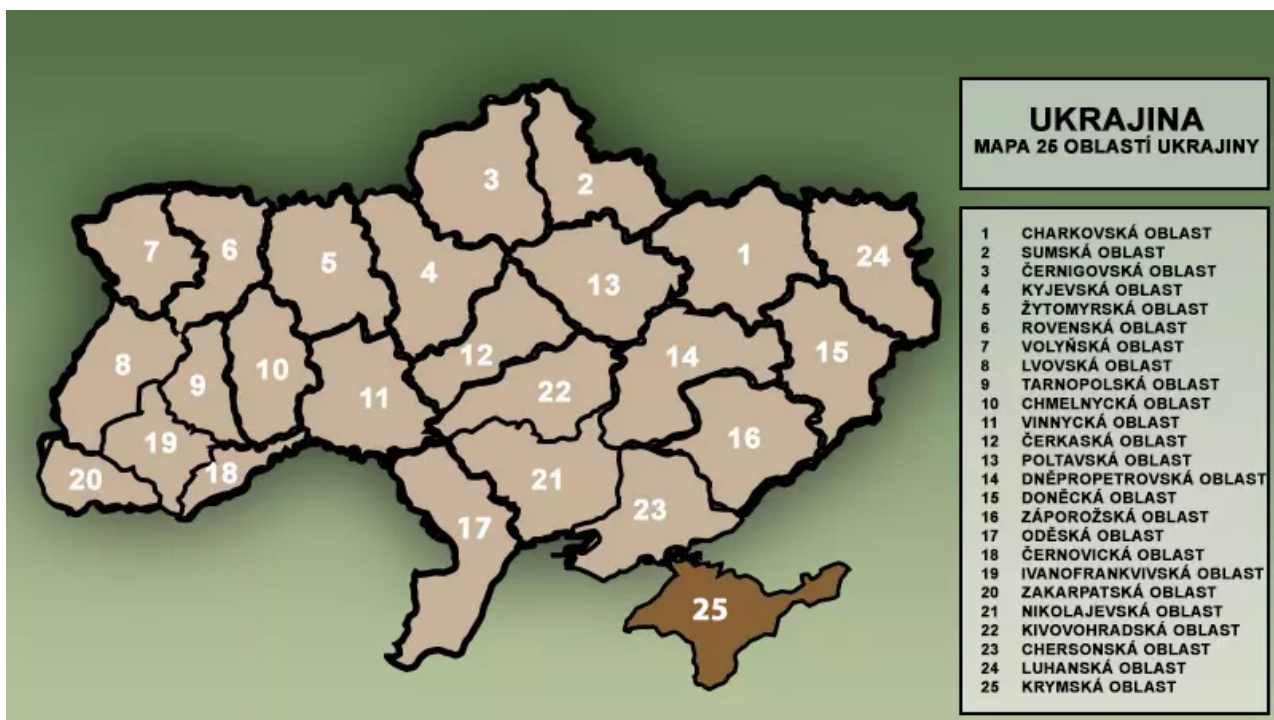

Foto: David Ryněš, Novinky
Ukrajina

Ruská expanze

Po vytvoření Lublinské unie v roce 1569 připadla značná část západoukrajinského území pod polská velkoknížata. Pravidelným tatarským a nogajským nájezdům čelili záporožští kozáci s centrem v Siči.

V roce 1648 propuklo velké kozácké povstání vedené Bohdanem Chmelnickým, který dokázal několikrát porazit polská vojska. Poté, co v roce 1651 prohrál u Berestečka, se obrátil o pomoc k ruskému caru Alexejovi a podepsal s ním Peresjaslavskou dohodu, která

znamenal konec kozáckého hetmanátu. Východní levobřežní část Ukrajiny připadla pod Moskvu, která podporovala kozáky v bojích proti Polákům, než byli poraženi. V roce 1667 byla Ukrajina podél Dněpru rozdělena mezi polskolitevskou unii a Rusko.

Pravobřežní Ukrajina byla k Rusku připojena po dělení Polska v letech 1772, 1793 a 1795. Polsko si rozdělily Rusko, Prusko a Rakousko, které získalo Halič a Bukovinu. Sílící imperiální Rusko už předtím v letech 1768-1774 porazilo Turecko a Krymský chanát přestal být vazalem osmanské říše. V 1783 ho Rusko anektovalo, na konci devatenáctého století dusilo ukrajinské národní obrození a zakázalo v roce 1876 používat ukrajinštinu. Liberálnější byla situace na územích ovládaných Rakousko-Uherskem.

Součást SSSR

Po Velké říjnové socialistické revoluci byla v roce 1917 vyhlášena nezávislá Ukrajinská národní republika, kterou podporovalo císařské Německo a Rakousko-Uhersko. Sovětské Rusko v rámci Brestlitevského míru uznalo v březnu 1918 její nezávislost, která ani v okleštěné podobě nevydržela dlouho.

Po konci první světové války připadla Besarábie a Bukovina Rumunsku a Podkarpatská Rus nově vzniklému Československu. Boje mezi rudými a bílými podporovanými Poláky nakonec skončily rozdělením západní části Ukrajiny, kdy část patřící před válkou Rakousku-Uhersku, jako byla Halič a Volyně, připadla Polsku, zbytek získal Sovětský svaz, jehož součástí se Ukrajinská SSR stala v roce 1922.

Od konce dvacátých let probíhala rusifikace Ukrajiny a násilná kolektivizace zemědělství, která vyústila v letech 1932 až 33 v katastrofální hladomor, jenž si vyžádal cca tři miliony obětí.

Přesně před 80 lety vpadla třetí říše do Sovětského svazu

Historie

Hranice se opět posouvaly po začátku druhé světové války, kdy Sovětský svaz při dělení Polska s nacistickou Třetí říší získal celou západní Ukrajinu a připojil ji k SSSR.

Útoky nacistů na Sovětský svaz se v roce 1941 pokoušely využít některé nacionalistické skupiny v zemi, které odmítaly sovětskou moc a s ní související nadvládu Moskvy. Nacionalisté se snažili po útoku dosáhnout uznání samostatné Ukrajiny, ale v Berlíně neuspěli. Části Ukrajinské povstalecké armády Stepana Bandery pak kolabovala s nacisty. Po válce bojovali její příslušníci proti polské i sovětské moci a pokoušeli se dostat do Západního Německa přes Československo.

V roce 1954 Nikita Chruščov daroval Ukrajincům Krym u příležitosti 300. výročí připojení Ukrajiny k Rusku. Připojení bylo logické, protože Krym byl spojen s Ukrajinou Perekopskou šíjí, zatímco od Ruska jej dělilo moře - úzký Kerčský průliv.

I poté, co odezněl brutální stalinský teror, pokračovala rusifikace, která se projevila v reformě pravopisu. Ukrajinština získala statut státního jazyka až v roce 1989.

Samostatná Ukrajina

Ukrajinská republika byla vyhlášena 24. srpna 1991 při agónii SSSR. Pro odtržení hlasovalo v referendu 90,3 procenta voličů. Jejím prvním prezidentem se stal Leonid Kravčuk. Ten stál v čele země do roku 1994, kdy jej v postu vystřídal Leonid Kučma.

Ukrajina se stala jadernou mocností, protože na jejím území byly sovětské jaderné zbraně. Část jich Kyjevu připadla. Ukrajina byla ochotna se jich vzdát výměnou za garanci své bezpečnosti a územní celistvosti. Budapešťské memorandum spolu s Kyjevem podepsaly Rusko, USA a Velká Británie.

Neřízený přechod k tržní ekonomice a divoká privatizace, kdy se ve velkém rozkrádal státní majetek, vyústily v polovině devadesátých let ke krizi provázenou hyperinflací. Situaci se podařilo do jisté míry stabilizovat za vlády autokratického prezidenta Leonida Kučmy v roce 1996, kdy byla zavedena nová měna, hřivna.

Foto: Gleb Garanich, Reuters

Bývalí prezidenti Ukrajiny v parlamentu. Zleva Viktor Juščenko, Leonid Kučma a Leonid Kravčuk

Na východě země převažuje těžký průmysl, zejména hutnictví, hornictví, protože v Krivém rogu se těží železná ruda a v Donbasu uhlí. Zemědělství těží z kvalitní černozemě, pěstují se především obilniny, ale také brambory a řepa. Dopravní infrastruktura je nedostačující, což je dáno i rozlohou země. Klíčová je stále železniční doprava.

Oranžová revoluce

Když v roce 2004 Kučmovi, který potlačoval opozici, končil jeho druhý prezidentský mandát, vybral za svého nástupce premiéra prorusky orientovaného Viktora Janukovyče.

Už v prvním kole, jehož výsledky byly vyhlášeny opožděně, se objevily machinace. Když byl 24. listopadu prohlášen vítězem druhého kola, lidé vyšli do ulic. Nejvyšší soud výsledky voleb kvůli podvodům zrušil 3. prosince.

V opakovaném kole 26. prosince vyhrál kandidát opoziční strany Naše Ukrajina Viktor Juščenko, který byl za neobjasněných okolností otráven dioxinem.

Premiérkou se stala Julija Tymošenkova zapletená v devadesátých letech do sporné privatizace plynové sítě.

Ukrajina: rok po revoluci se dostavilo rozčarování

Zahraniční

Spolupráce obou opozičních politiků ale záhy skončila, Juščenko Tymošenkovou v září 2005 odvolal kvůli korupci.

Kvůli korupci odešel z funkce šéf Bezpečnostní rady státu a úspěšný businessman Petr Porošenko, který měl s Tymošenkovou spory ohledně jejího plánu reprivatizovat podniky.

Konec spojenectví vůdců tzv. oranžové revoluce, jak se označují události, jež nastaly po druhém kole prezidentských voleb, ale vedlo k posílení proruských sil.

Parlamentní volby vyhrála v roce 2006 proruská Janukovyčova Strana regionů, druhý skončil Blok Julije Tymošenkové a zcela propadla Naše Ukrajina.

Spory o ceny plynu Ruska

Obě opoziční strany se však nedokázaly domluvit na vládě, proto se v září 2007 volby opakovaly se stejným výsledkem. Obtížně ustavené spojenectví Naší Ukrajiny a Bloku Julie Tymošenkové ale bylo vratké a opakovaně se rozpadalo.

Foto: Mykola Lazarenko/Pool, Reuters
Ukrajinský prezident Viktor Juščenko

Velkou ranou pro ekonomiku bylo, když Rusko začalo požadovat vyšší platby za plyn, které Ukrajina nemohla platit.

Protože Kyjev odebíral nezaplacený plyn z dodávek na Západ, Rusko na počátku roku 2009 zastavilo jeho dodávky. Ukrajina pak musela přistoupit na vyšší ceny.

Za dané situace nebylo nijak překvapivé, když prezidentské volby vyhrál v roce 2010 Viktor Janukovyč, který porazil Tymošenkovou.

Ta byla ve sporném procesu v říjnu 2011 odsouzena k sedmi letům vězení za překročení pravomoci při podpisu smlouvy o dodávkách předraženého ruského plynu. Hrozilo jí ale i stíhání sporné privatizace z 90. let, kdy se dluhy převedly na stát.

Foto: Reuters
Julija Tymošenkova v charkovské věznici

Eskalace protestů

Politik z východní ruskojazyčné Ukrajiny však čelil rostoucímu nacionalismu. Velkou nevoli vyvolal jeho jazykový zákon, který v duchu evropských demokratických tradic zrovnoprávněoval jazyky menšin v oblastech, kde byly početné.

Foto: Vasily Fedosenko, Reuters
Kyjevské Náměstí nezávislosti při nedělních protestech

Protesty v Kyjevě a dalších částech Ukrajiny ke konci roku 2013 stále více eskalovaly. Ukrajina měla poměrně dobře našlápnuto k podpisu asociační dohody s EU, díky které by se přiblížila západu i členství v EU.

Když ale Janukovyč na poslední chvíli odstoupil v listopadu 2013 od podpisu asociační dohody, neboť se obával ekonomických dopadů na zemi, které Rusko pohrozilo ztrátou ekonomických výhod v době, kdy neměla peníze na splátku dluhů, vypukly naplno protesty v centru Kyjeva, které zachvátily i další města.

Foto: David Mdzinarishvili, Reuters

Kyjevské náměstí Nezávislosti po střetech policie a demonstrantů

V prosinci zaplnilo náměstí Majdan v hlavním městě několik stovek tisíců demonstrantů, série protestů a demonstrací je označována jako Euromajdan.

Protesty trvaly tři měsíce, přičemž v závěru se eskalovaly, když obě strany používaly brutální síly a střelné zbraně. Střety mezi 17. a 20. únorem si vyžádaly na sto obětí.

Janukovyč utekl do Ruska a parlament zvolil prozatímní vládu v čele s premiérem Arsenijem Jaceňukem. Propuštěna z vězení byla i Julija Tymošenková.

V prezidentských volbách v roce 2014 se ukrajinským prezidentem stal Petro Porošenko, na druhém místě skončila Tymošenková.

Odtržení Krymu

Na Krymu, kde je většina obyvatelstva ruskojazyčná, zavládla po převratu v Kyjevě a západě země silná proruská nálada, na jeho území se konalo mnoho proruských demonstrací.

Prudké změny vedly k odtržení na Krymu. Krym ohlásil referendum o prohloubení autonomie, které pak změnil na referendum o připojení k Rusku.

Předseda regionální krymské vlády Sergej Aksjonov požádal 1. března Moskvu o pomoc se zajištěním pořádku.

Seriál o ruském opozičním kvasu, díl první: Agenti, zrádci, pátá kolona

---

SALON

Na poloostrově se záhy poté objevily neoznačené jednotky považované za ruské, které postupně zablokovaly všechny ukrajinské posádky a de facto Krym ovládly.

Krymští představitelé okamžitě odjeli požádat Moskvu o připojení. Smlouvu o připojení schválila 20. března 2014 Státní дума a o den později i horní komora ruského parlamentu. 21. března ji podepsal ruský prezident Vladimir Putin.

Střety mezi proruskými separatisty (doněckými a luhanskými) a vojsky prozápadní vlády v Kyjevě stále probíhaly. Ruskem financované organizace se objevily i v Charkově a Oděse, odkud separatisty po těžkých vytačil speciální oddíl ukrajinského ministerstva vnitra.

Foto: Mapy.cz

Eskalaci válečného konfliktu, který si vyžádal tisíce mrtvých, zastavila až druhá dohoda z Minsku z počátku roku 2015. Její naplňování ale vážlo a z Donbasu byla každý týden hlášena porušování příměří.

I po anexi stále přes osmdesát procent obyvatel Krymu souhlasilo s připojením k Rusku, pouze čtyři procenta (převážně krymští Tataři) podle průzkumu z roku 2015 s anexí nesouhlasily.

Podle expertů poloostrov neměl velký hospodářský potenciál kvůli obtížné dostupnosti a nedostatku vody. Krym však je důležitý ze strategického hlediska.

Umožňuje kontrolovat Černé a zcela ovládat Azovské moře. Rusko mezi pevninou a poloostrovem vybuodovalo most. Ze země je totiž Krym přístupný pouze z Ukrajiny.

Sestřelení letounu Malaysia Airlines

Ve stejný rok, 17. července 2014, otráslo světem sestřelení civilního dopravního letounu Malaysia Airlines s 298 lidmi na palubě. Nikdo nepřežil. Letadlo mířící z Amsterdamu do Kuala Lumpur přelétalo

nad územím Ukrajiny, bylo zasaženo raketou protiletadlového raketového kompletu Buk a poté se zřítilo poblíž vesničky Hrabove severně od města Torez v Doněcké oblasti na Ukrajině.

Foto: Maxim Zmeyev, Reuters

Boeing 777 malajsijských aerolinek, který byl sestřelen nad východní Ukrajinou.

Ze zničení letadla se navzájem obviňovala ukrajinská vláda s proruskými separatisty. V květnu 2018 Austrálie s Nizozemskem po několikaletém vyšetřování dospěli k závěru, že odpalovací zařízení patřilo ruské armádě, konkrétně 53. brigádě ruské protivzdušné obrany, odkud bylo do Ukrajiny přivezeno. Obvinění byli čtyři separatisté.

Z přeletu Ukrajiny šel strach už předem, posádka si měnila služby, piloti varovali

---

Evropa

Zelenskyj v čele Ukrajiny

V roce 2019 proběhly na Ukrajině prezidentské volby. V postu prezidenta vystřídal Petra Porošenka Volodymyr Zelenskyj, který se do té chvíle, než se rozhodl kandidovat, živil jako televizní komik.

Foto: Jonathan Ernst, Reuters

Americký prezident Donald Trump se ve středu setkal se svým ukrajinským protějškem Volodymyrem Zelenským při příležitosti zasedání Valného shromáždění OSN.

V září se realizovala výměna ukrajinských a ruských vězňů, kterou Zelenskyj dohodl s Putinem. Rusko a Ukrajina si vyměnily 35 lidí z jedné a 35 lidí z druhé strany. Agentura AFP označila výměnu sedmi desítek vězňů mezi oběma znepřátelenými sousedními zeměmi za historickou.

Válka na Ukrajině 2022

---

24. února 2022 pak zrána zaútočilo Rusko na Ukrajinu. Zvěsti o možném napadení Ukrajiny Ruskem se v médiích objevovaly několik týdnů předtím a postupně eskalovaly.

Několik dní před vypuknutím varovaly mnohé země své občany před cestami na Ukrajinu a apelovaly na ty, kteří zde žijí, aby důrazně zvážili návrat do své země. Rovněž se ze země stahovaly rodiny pracovníků velvyslanectví. Česká republika byla mezi nimi.

ANALÝZA: Putinovy fantasmagorie o Ukrajině a jak to bylo doopravdy.

Válka na Ukrajině

Ukrajina i Rusko se navzájem obviňovaly z porušení příměří, na hranicích se ozývala střelba. Večer 21. února prezident Vladimir Putin oznámil v telefonátu francouzskému prezidentu Macronovi a německému kancléři Olafovi, že Rusko uzná nezávislost obou povstaleckých republik v Donbasu, Luhanské a Doněcké lidové republiky.

Téměř vzápětí Putin zahájil misi v donbaských republikách a vyslal na Ukrajinu „mírové jednotky“.

Uznání republik a vstup ruské armády na území Ukrajiny vyvolalo bouři u českých i zahraničních politiků, vznášely se požadavky na udělení významných sankcí Rusku a začalo se otevřeně hovořit o počátku války.

>> Kompletní shrnutí války na Ukrajině včetně aktuální mapy bojů najdete zde <<